

Joh.P.M. Goudeau architect
Oostdorperweg 80 A
01751 - 11189
2242 nl Wassenaar

De Weledelgestrenge Heer
de Heer W.A. van Ham
Gemeentelijke Archiefdienst
Postbus 35
4600 AA Bergen op Zoom

Wassenaar, 4 maart 1991

Zeer geachte Heer Van Ham,

Met Uw stem nog in de oren zet ik mij direct aan de schrijfmachine.

Ten tijde van de inhuldiging van Beatrix als Koningin opperde ik de loopgang van paleis naar kerk te versieren met de wapens, behorende bij de titels van de jonge koningin.

Dat dit idee bij een aardige inval moest blijven bleek op den duur een gelukkige omstandigheid; toen ik de reeks voor mijzelf ging uitwerken leverde dat vele vragen op.

Nu onlangs het sluimerend plan een sponsor vond, kreeg ik de opdracht de wapens te tekenen. Zij zullen worden aangebracht, uitgevoerd in de techniek als eerder voor mijn reeks in het Ministerie van Algemene Zaken gekozen, aan een wand in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Gelijkzeitig zal een boekuitgave van de SDU beeld en tekst bevatten. Beide versies dienen dit najaar te zijn gerealiseerd.

Zoals gezegd in ons gesprek, baseer ik mij voor de Brabantse wapens steeds op Uw geschenkje en het boek.

De vragen bleven Cranendonck en de Baronie.

Cranendonck kom ik in de lijkstoet tegen (Frederik Hendrik) gevierendeeld, 1 en 2 de hoorns, 3 en 4 een ankerkruis.

Naast de verklaring ervan, die ik niet ken, zou ik graag Uw mening vernemen over de geschiktheid van dit wapen in 'mijn' reeks.

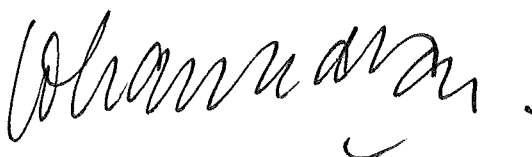
meerh+Vorst } Lox.
tegeev.

Mijn tweede vraag betreft de Baronie en de complicaties. Ik geef er de voorkeur aan een meerkleurig wapen te nemen dan eenvoudig Breda, zij het dat een ander, zoals U opmerkt minder populair was. U geeft in geschrift een zo nauwkeurige beschrijving, dat het meervoudig gedeelde wapen goed is te tekenen. Mijn eigengereide vraag evenwel is: kan P. Nuyts' omschrijving: Polanen, 't Oud Nassau, Vianden, Oranje opnieuw worden geïnterpreteerd als op bijgaand schetsje? Het zou een heel wat helderder beeld opleveren...

Heel graag zou ik U de hele reeks eens tonen, een deel van de tekeningen heb ik gereed, terwijl de houtsnijder een tiental inmiddels heeft uitgevoerd.

Met heel veel plezier wacht ik Uw antwoord sf.

Met hartelijke groeten en gevoelens van hoogachting,

Johan Goudeau

joh. p. m. goudeau

architect

oostdorperweg 80^A
tel. 01751-11189
2242 NL wassenaar

De Weledelgeboren Heer
de Heer W. van Ham
Postbus 35
4600 AA Bergen op Zoom

wassenaar, 20 maart 1991

betreft: Wapens Huis van Oranje

Zeer geachte Heer Van Ham,

Hartelijk dank voor Uw uitvoerige reactie op mijn vragen en meer dan dat; de gegevens omtrent enige andere wapens in de reeks.

Wat Cranendonck betreft besloot ik nu de lijkstoet trouw te blijven en - zij het verwisseld, zoals Uw uitleg lijkt toe te laten-, I en IV hoorns, II en III gekruld kruis uit te tekenen; dit doet dunkt mij het meeste recht aan Frederik Hendrik en Cranendonck.

Wat Uw beoordeling van mijn voorstel Baronie van Breda betreft was ik zeer verrast door Uw openingswoorden, te kunnen "instemmen" met de vereenvoudiging. Ik ging snel aan het schetsen en zag een heel evenwichtig wapen ontstaan, waarin Roosendaal en Dongen weer geschoond aan het licht treden. Zou het nu niet aantrekkelijk zijn de bijzondere verbondenheid met het huis Nassau-Oranje (ik denk aan de strekking van de tentoonstelling in 1952) met een hartschild tot uitdrukking te brengen? Tot slot blijft dan de boeiende vraag: is een procedure denkbaar die een nieuw, erkend wapen voor de Baronie oplevert?

'Maar...' schrijft U ten aanzien van een aspect en dat brengt mij ertoe dit 'maar. . .' te gebruiken voor de eerder genoemde trouw aan de lijkstoet; daarop komt het wapen Grimbergen voor. De Heer Schutte kent het in deze context niet, en ziet eerder een motief om hier Voorhout te kiezen. Is het U bekend waar de tekenaar in 1647 zijn kennis aan ontleende?

Vervolgens Zwaluwe; uit Uw boek en het daaraan voorafgaande gesprek op het station heb ik een voorzichtigheid geleerd ten aanzien van blauw-goud, zeker als hier in 1817 naar een zegel is gewerkt. Het bleek mij dat een zilveren veld en daarop twee zwaluwen van zwart met witte (zilveren) gedeelten op buik en vleugels en rode bef, een prachtig beeld opleverde, bovendien bescheidener dan een veld van goud. De zwaluwen gaf ik in de vlucht van onder gezien weer.

Bij Geertruidenberg had ik, op grond van Uw studie, voor de knots gekozen.

Bij Willemstad, dat als eerste in mijn reeks werd vervaardigd en officieel werd aangeboden, volgde ik de 'Van Ham-correcties' met veel plezier op.

Bij Turnhout koos ik (niet om gemakzucht!) voor het oorspronkelijke heerlijkheidswapen.

Grave en Cuyck heb ik ieder met het eigen schild opgelost, ontrouw aan de stoet, waarop ze verenigd voorkomen.

Baronie van Steenberg is inmiddels gesneden en uitgevoerd naar Uw beschrijving van het beeld dat oudtijds bestond, op rood een zilveren schuinkruis, vergezeld van een drietoppige berg. Ik hoop daarmee de juiste keuze te hebben gemaakt. Naar Uw reactie hierop ben ik zeer benieuwd.

Ik stel mij voor U zeer binnenkort eens te bezoeken om U de reeks te laten zien. Mag ik U daarover bellen? Met deze vele vraagtekens besluit ik voorlopig.

Met hartelijke groeten en gevoelens van hoogachting,

Johan Goudeau
Johan Goudeau.

Toespraak bij de onthulling van het heraldisch project "De Wapenschilden van Hare Majesteit de Koningin", op 3 december 1991 in De Nieuwe Kerk te Amsterdam, door Paul Mertz, voorzitter van de Stichting Amsterdam Versierd.

(Aanhef)

"Wij Beatrix, bij de gratie Gods Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz." Die zinsnede gaat vooraf aan elk staatsstuk. In de loop der jaren wisselden de voornamen en werd onze trits Vorsten opgevolgd door vier Vorstinnen (de eerste als Regentes). Maar de bewoordingen bleven dezelfde, sinds de invoering van de constitutionele monarchie.

De eerste maal al, bij lezing van het prozaïsche melkbesluit, intrigeerde me het herhaalde enzovoorts; niet voluit geschreven, doch afgekort tot enz. - zoals het betaamt telkens met een .

Ik voelde dat er een wereld school achter, wat het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal omschrijft als: "uitdrukking om te kennen te geven dat men verdere opsommingen overbodig acht of afbreekt." Maar ik wist niet welke wereld en ik was daarin beslist niet de enige. Inmiddels weet ik meer. Over luttele minuten volgt, voor ons allen, de "ontknoping" - nagelvast verankerd in een van de muren van het Noorderdwarsschip van de Nieuwe Kerk.

Tussen het Huis Oranje-Nassau en de Nieuwe Kerk bestaan innige banden. Op 30 maart 1814 legde Koning Willem I hier de eed af op de Grondwet, die daags tevoren in hetzelfde gebouw was aangenomen. Sedertdien vigeert de bepaling, dat het Staatshoofd, zodra mogelijk na de aanvaarding van de regering, plechtig zal worden beëdigd en ingehuldigd binnen de stad Amsterdam, in een openbare en verenigde vergadering van de Staten Generaal. Het is traditie geworden, dat zulks in de Nieuwe Kerk geschiedt. In 1840 is aldus Willem II ingehuldigd, in 1849 Willem III, in 1890 diens echtgenote Emma (als Regentes), op 6 september 1898 Koningin Wilhelmina, precies 50 jaar later in 1948 Koningin Juliana en op 30 april 1980 Koningin Beatrix. De bezoeken van de Koninklijke familie aan de Nieuwe Kerk bleven geenszins beperkt tot de respectieve inhuldigingen. De leden van het Huis Oranje-Nassau kwamen en komen heel regelmatig in de Nieuwe kerk, in èn buiten functie, als ik het zo mag zeggen.

In wezen begint ons deel van de geschiedenis van de wapenschilden rond de laatste inhuldiging en eedsaflegging. Aan de Rijksgebouwendienst werd gevraagd een "loopgang" te ontwerpen, waaronder de Koninklijke stoet zich te voet van het paleis op de Dam naar de Nieuwe Kerk kon begeven. Joh.P.M. Goudeau was toentertijd hoofdarchitect/architect historicus van de Dienst en adviseur van de Rijksbouwmeester. Ik citeer hem: "Ogenblikkelijk zag ik een beeld voor me van een door geplooiden doeken overlappende passage, versierd met de wapens die bij de Koninklijke titels behoren. In de oude, Bourgondische traditie. Helaas ontbrak de tijd om dit te verwezenlijken, maar die schilden bleven door mijn hoofd spoken. Tot zes jaar geleden een vriend van me, de beeldhouwer/restaurateur Hans 't Mannetje -van jongs af aan evenzeer gebiologeerd door de emblematiek- werd benaderd door de Stichting Amsterdam Versierd, een nog jonge club die zich inspant monumentale waarden te behouden en terug te voeren." Einde citaat.

Amsterdam Versierd is intussen niet meer zo piep. Donderdag 19 december aanstaande viert de stichting, waarvan ik het genoegen smaak voorzitter te zijn, haar zevenjarig bestaan. In stilte; eigenlijk voelen we ons vandaag al jarig. Van meet af aan woonde Hans 't Mannetje onze bestuursvergaderingen bij. Hij was de ziel van het restauratie-atelier Uilenburg, dat tal van projecten uitvoerde, met behulp van jongeren met behoud van uitkering. Het enthousiasme binnen de muren van de oude synagoge, waarin de werkplaats was gevestigd, was inspirerend en ontroerend, de fraaiste objecten kwamen er verantwoord tot stand - goed beschouwd voor een habbekrats - en het informele instituut was een belangrijke plek voor de opleiding van ambachtslieden, artisans, waaraan de facto een schrijnende behoefte bestaat. Er is nu een Deltaplan Cultuurbehoud, vol prachtige en welkome woorden, doch op de in het vooruitzicht gestelde gelden wordt reeds vrolijk bezuinigd en zonder een nieuwe lichterling kundige en betrokken mensen redden we het niet, zeker niet blijvend. Het estafetteestokje van ons erfgoed dient historisch-consistent te worden doorgegeven, in alle opzichten. Dat wist en weet Hans - en hij handelde ernaar. Niettemin werd het restauratie-atelier Uilenburg in zijn bestaan bedreigd, vooral door ambtelijk onbegrip en ambtelijke tegenwerking. De Stichting Amsterdam Versierd heeft zich beijverd Uilenburg voor de gemeenschap te behouden, door projecten ter hand te nemen die aldaar zouden kunnen worden gerealiseerd. Het heeft niet mogen baten. Uilenburg is botweg geliquideerd.

Doch voor het doek viel kon Amsterdam Versierd bogen op een drietal wapenfeiten. Ten eerste: de restauratie van een mooi, zeventiende eeuws houten tochtportaal, afkomstig uit de Nieuwezijdskapel of Heilige Stede, een laatgotisch kerkgebouw aan het Rokin, dat in 1909 werd gesloopt - tegen de uitdrukkelijke wens van het Gemeentebestuur van Amsterdam. Het object heeft een tweede huis gevonden in de Oude Kerk. Vervolgens: de zo geheten Mirakelkolom, een zuil van zeven meter hoog, samengesteld uit brokstukken van dezelfde Nieuwezijdskapel, geplaatst in de directe nabijheid van het oorspronkelijke godshuis. Op een paar honderd meter afstands voltrok zich in 1345 het sacramentsmirakel van Amsterdam. De bedevaarten die elk jaar duizenden mensen op de been brachten, hebben een onmiskenbare rol gespeeld in de opkomst van de stad. Onder de gelovigen, die het mirakel herdachten, bevonden zich Keizer Maximiliaan en Keizer Karel V. Nog steeds vindt in maart de Stille Omgang plaats. De Mirakelkolom is een kerkelijk en werelds ontmoetingspunt. Veel

Amsterdammers maken daar hun afspraak. Tenslotte: het gedenkteken "De Grenspaal", op de brug tussen de Sint Antoniessluis en de Jodenbreestraat, vlakbij het nieuwe stadhuis, wederom een zuil. Deze markeert de grens van twee saneringsopvattingen - de sloop- en doorbraakgedachte uit 1953 en de stadsvernieuwing na de aanleg van de metro.

Hans 't Mannetje was en is binnen het bestuur van Amsterdam Versierd een initiator, een motor. Van hem kwamen en komen veel, zo niet de meeste, ideeën. Hij bracht ook het plan rond de wapenschilden ter tafel. Hij verstond zich ook met Joh.P.M. Goudeau. Ik haal Goudeau aan: "Of het realiseerbaar zou zijn om de wapenschilden van het Koninklijk Huis, die tijdens de Bataafse Republiek waren gesneuveld, volgens oud gebruik in de Nieuwe Kerk terug te brengen? Daar zag ik mijn droom toch in vervulling gaan, al besepte ik dat deze opgave veel onderzoek en tijd zou vergen. En geld!" Einde citaat.

Niet ieder bestuurslid van Amsterdam Versierd ondervindt een spontane verhoging van het adrenalinegehalte dank zij een heraldisch fenomeen. Maar wij waren snel gewonnen. Al beseften we absoluut niet wat we ons allemaal op de hals haalden. Vanzelfsprekend begrepen we dat er een inventarisatie zou moeten plaatsvinden, alsook een historische studie. We gaan nooit over één nacht ijs.

Doch dat de reikwijdte zo wijd en de diepgang zo diep zouden blijken te zijn, bevroedde toen niemand - ook Goudeau niet. Het werd, al met al, een speurtocht, die het karakter aannam van een levenswerk.

De reis door de folianten voerde langs historische bezittingen, waarvan de titels behouden bleken te zijn, hoewel veelal de daaraan verbonden rechten waren verval- len. Prinsdommen, hertogdommen, baronieën, graafschap- pen, steden en heerlijkheden in de Noordelijke en Zuide- lijke Nederlanden, Duitsland, Frankrijk en Luxemburg. Tot vreugde van Goudeau en tot wanhoop van de penning- meester dijde het getal bij voortduring uit. Wij - sim- pele zielen - gingen ooit uit van 52, vandaag zijn we gearriveerd bij 70 (en als u diep in het hart van Gou- deau kijkt - ik kan dat, langzamerhand - is hij nog niet tevreden. Er resteert, tenminste, het nog onopgehelderde mysterie rond Dasburg, in het grensgebied tussen België en Luxemburg. Het tableau dat u, nu echt heel spoedig, zult zien houdt daarmee subtiel rekening. (Daar zucht de penningmeester weer).

Ik versnel de pas. Je zou een student geschiedenis aan de arbeid kunnen zetten om de stappen van Goudeau te beschrijven - zij of hij zou nog hoge ogen werpen ook - maar de mij toebedeelde tijd en uw uithoudingsvermogen zijn niet rekkelijk, zijn niet van elastiek. Vooruit dan, in HST-vaart, oftewel in "goed Nederlands" TGV- vaart.

De Stichting Amsterdam Versierd omarmde het voornemen en benaderde de Nationale Stichting De Nieuwe Kerk. De bestuursleden van de Nieuwe Kerk betoonden zich ware rentmeesters. Ze bogen zich over de vraag of in zo'n, dit, gebouw de, door ons beoogde, plaatsing van de wa- penschilden viel te verantwoorden. Weliswaar worden in de Nieuwe Kerk, na de 20 jaar durende restauratie, geen godsdienstoefeningen meer gehouden, doch het permanent aanbrengen van een object, welk dan ook, vereist op z'n minst grondige afweging.

Het Dagelijks en het Algemeen Bestuur van de Nationale Stichting De Nieuwe Kerk gaven, na rijp beraad, het groene licht. (Voor de historische rechtvaardigheid: van harte). Men ging niet voorbij aan het gegeven dat toe- voegingen aan, uitgerekend, dit gebouw niet alom worden toegejuicht - ja, zelfs hier en daar omstreden zijn. Wat prevaleerde en de doorslag gaf was de band tussen ons Vorstenhuis en de Nieuwe Kerk, die na de Franse tijd de nationale kerk van Nederland is geworden.

Een opvallend blijk daarvan is het grote raam in het Zuidertransept, in 1898 aangeboden door het Nederlandse volk, ter herinnering aan de inhuldiging van de achttienjarige Koningin Wilhelmina.

Er braken hectische tijden aan. Goudeau zocht, vond en selecteerde. Zo werden bijvoorbeeld gebieden, die inmiddels in verdrinken land zijn omgetoverd, geëlimineerd. Goudeau doet verslag: "Over deze soort keuzen heb ik nauw overleg gepleegd met de Hoge Raad van Adel en het archief van het Koninklijk Huis, die mijn studie aandachtig volgden en mij daarbij veel problemen voorspelden. Terecht. Want wat volgde was een periode van intensieve correspondentie met ambassades, burgemeesters en adel om de juiste feiten, beschrijvingen en afbeeldingen te verzamelen. Het is een studie geworden met een hogere moeilijkheidsgraad dan verwacht. Veel van de historische bezittingen zijn verworven ten tijde van Willem van Oranje, die onder meer uitgebreide eigendommen rond de stad Orange in de Provence erfde en zijn bezit aanzienlijk zag uitgebreid door zijn huwelijk met Anna van Buren. Het moeilijkst naspeurbaar bleken de bezittingen die kort voor de Franse tijd werden verkregen; daar lopen veel sporen dood."

Kenmerkend voor de eruditie en het doorzettingsvermogen van Goudeau was zijn hang naar het traceren van de meest oorspronkelijke versies van de gevoerde wapens. In de loop der eeuwen slopen geleidelijk allerlei afwijkingen in afbeeldingen en kleurgebruik in. Naar zijn overtuiging is thans de meest authentieke interpretatie voorhanden, door hem tot op de millimeter nauwkeurig uitgetekend en ingekleurd, als basis voor de uitvoering "in het echt". Aan de hand van deze werktekeningen kon de vervaardiging beginnen.

De Stichting Amsterdam Versierd is armlastig en derhalve aangewezen op sponsors. Tot onze intense blijdschap en immense erkentelijkheid was Moret Ernst & Young (accountants, belastingadviseurs en organisatieadviseurs) bereid ons afdoende en genereus te steunen. Door hen werd onze droom werkelijkheid.

Daarom hebben wij de heer P.A. Wortel, voorzitter van de Raad van Bestuur gevraagd de Wapenschilden van Hare Majesteit de Koningin aan de gemeenschap over te dragen. Aansluitend zal de officiële onthullingshandeling worden verricht door de burgemeesters van Orange en Nassau, de naamgevers van het Huis Oranje-Nassau, in gezelschap van de burgemeester van Amsterdam, de eerste stad des lands, op wier grond de Nieuwe Kerk rust.

Wat u ziet is een verrassende reeks kleurrijke wapenschilden, zorgvuldig onderling gerangschikt, met centraal de wapens van het Koninkrijk der Nederlanden en van het Huis Oranje-Nassau. Leeuwen: gekroond, ongekroond, gaand, staand, klimmend, gewend of in profiel, in verschillende kleuren getongd en genageld, enkel- of dubbelstaartig, links of rechts kijkend. Hinden, zwaluwen, adelaars, eenden, konijnen, waterplanten en boomsoorten. Het geheel is betoverend, opmerkelijk actueel en heeft een wonderlijke, ietwat Japans aandoende uitstraling.

Op advies van Hans 't Mannetje werd, door de Stichting Amsterdam Versierd, het echtpaar Hilbers uitgenodigd de verwezenlijking ter hand te nemen. Jan Hilbers werkte vroeger op Uilenburg, als bedrijfsleider; zijn vrouw Gerda, schilderes, verzorgde de schildering. Het was monnikenwerk. Eerst werd het hout van de schilden glanzend-glad afgewerkt met een pâte-laag, daarna werden de contouren van de afbeeldingen met een guts ingesneden en tenslotte volgden de onder- en de overschilderingen. Voor het vervoer zijn speciale kistjes gemaakt. Het gehele werk - we mogen wel van een opus magnum spreken - vergde ruim driekwart jaar. Aan het uiteindelijke resultaat, waarover bij voortduring overleg werd gepleegd met Goudeau en 't Mannetje, valt de liefde, de toewijding en het indrukwekkende vakmanschap van Jan en Gerda Hilbers af te lezen. In één oogopslag, al weet ik zeker dat elkeen veel langer voor het tableau zal verwijlen. Het is een waarlijke magneet.

De schilden zijn niet zomaar "geplaceerd". Ze zijn gevat, op een zeer fraaie wijze. Kees van Mierlo eveneens een oud-Uilenburger en derhalve voor Amsterdam Versierd geen onbekende, sneed ronduit meesterlijk - uit lindehout - de, nadien beschilderde, koorden en knopen, alsook de beide kronen, de Koningskroon en de Prinsenkroon. De "omlijsting" kreeg, u kunt het raden, haar gestalte dank zij Goudeau en 't Mannetje, elkaar aanvullend en ingevend.

Ik sluit af.

Vervuld van dank. Aan allen, die op enigerlei wijze zijn betrokken bij de totstandkoming van dit heraldische project. De reeks wapenschilden, die de titels van Hare Majesteit de Koningin representeert en correspondeert met de gebieden, die ooit aan leden van het Huis Oranje-Nassau in rechte lijn van opvolging hebben toebehoord.

De reeks wapenschilden, die een definitief einde maakt aan de door de tijd heen gegroeide anonimiteit van het "enz. enz. enz."

Vervuld van dank. Aan u, voor uw aanwezigheid, op deze feestelijke dag en voor uw aandacht en geduld.

Het woord is thans aan de heer Wortel, voorzitter van de Raad van Bestuur van Moret Ernst & Young.

REC#	Gebied/Gem.	Titel	Land/pro
1		Koningin der Nederlanden	
2		Prinsen Stadhouders	
03	Acquoy (Geldermalsen)	Barones	Nl.-Gld.
4	Ameland	Erfvrouwe en Vrijvrouwe	Nl.-Fr.
05	Amsberg	Vrouwe	Dl.
06	Antwerpen	Burggravin	B.- Antw
07	Baarn	Vrouwe	Nl.-Ut.
08	Beilstein (Kreifenstein)	Barones	Dl.
09	Besançon	Barones	Fr.-Doub
10	Borculo	Vrouwe	Nl.-Gld.
11	Breda	Barones	Nl.-NB.
12	Bredevoort (Aalten)	Vrouwe	Nl.-Gld.
13	Bronkhorst (Steenderen)	Gravin	Nl.-Gld.
14	Buren	Gravin	Nl.-Gld.
15	Bütgenbach	Vrouwe	B.- Lk.
16	Chalon/Arlay	Gravin	Fr.-Saon
17	Colijnsplaat (Kortgene)	Vrouwe	Nl.-Zl.
18	Cranendonck (Maarheeze)	Barones	Nl.-NB.
19	Culemborg	Gravin	Nl.-Gld.
20	Dasburg	Gravin	Lb.
21	Diest	Barones	B. -ZB.
22	Diez	Gravin	Dl.
23	Dillenburg	Vorstin	Dl.
24	Dinteloord (Dinteloord en	Barones	Nl.-NB.
25	Eindhoven	Vrouwe	Nl.-NB.
26	Geertruidenberg	Vrouwe	Nl.-NB.
27	Grave	Barones	Nl.-NB.
28	Grimbergen	Vrouwe	B. -O.Vl
29	Herstal (Luik)	Vrouwe	B. -Lk.
30	Hooge- en Lage Zwaluwe	Vrouwe	Nl.-NB.
31	IJsselstein	Barones	Nl.-Ut.
32	Katzenellenbogen	Gravin	Dl.
33	Land van Cuyck (Cuijk en	Barones	Nl.-NB.
34	Leerdam	Gravin	Nl.-Zh.
35	Lek en Stormpolder (Krimp	Vrouwe	Nl.-Zh.
36	Lichtenvoorde	Vrouwe	Nl.-Gld.
37	Liesveld	Barones	Nl.-Zh.
38	Limburg (Maastricht)	Hertogin	Nl.-L.
39	Lingen (a.d. Ems)	Gravin	Dl.
40	Lippe (-Biesterveld) (Det	Prinses	Dl.
41	Loo 't (Apeldoorn)	Vrouwe	Nl.-Gld.
42	Luxemburg	Gravin	Lb.
43	Mecklenburg (Schwerin)	Hertogin	Dl.
44	Meerhout en Vorst	Vrouwe	B.- ZB.
45	Meurs (Moers)	Vrouwe	Dl.
46	Montfort (Posterholt)	Vrouwe	Nl.-L.
47	Naaldwijk	Vrouwe	Nl.-Zh.
48	Nassau	Vorstin	Dl.
49	Niervaart (Klundert)	Vrouwe	Nl.-NB.
50	Nozeroy	Barones	Fr.-Jura
51	Orange	Prinses	Fr.-Vauc
52	Orpierre (Trescleoux)	Barones	Fr.-Hts

REC#	Gebied/Gem.	Titel	Land/pro
53	Polanen ('s Gravenzande)	Vrouwe	Nl.-Zh.
54	Scherpenisse (Tholen)	Vrouwe	Nl.-Zl.
55	Siegen	Vorstin	Dl.
56	Soest	Vrouwe	Nl.-Ut.
57	Spiegelberg	Gravin	Dl.
58	St.-Maartensdijk (Tholen)	Vrouwe	Nl.-Zl.
59	St.-Vith	Vrouwe	B. -Lk.
60	Steenbergen	Vrouwe	Nl.-NB.
61	Ter Eem (Eemnes)	Vrouwe	Nl.-Ut.
62	Turnhout	Vrouwe	B. -Antw
63	Veere	Markiezin	Nl.-Zl.
64	Vianden	Gravin	Lb.
65	Vlissingen	Markiezin	Nl.-Zl.
66	Waasten (Warneton)	Barones	B. -W.Vl
67	Willemstad	Vrouwe	Nl.-NB.
68	Wisch (Terborg)	Vrouwe	Nl.-Gld.
69	Zevenbergen	Vrouwe	Nl.-NB.
70	Zichem	Vrouwe	B. -ZB.

Vorstin - Souveraine - die Fürstin

Hertogin - Duchesse - die Herzogin

Markiezin - Marquise - die Marquise

Barones - Baronne - die Baronin

Vrijvrouwe - Baronne - die Baronin / die Freifrau

Gravin - Comtesse - die Gräfin

Burggravin - Vicomtesse - die Burggräfin

DILLENBURG Duitsland	MECKLENBURG D	LIPPE D	AMSBERG D	NEDERLAND				ST.MAARTENSDIJK Zl.	SCHERPENISSE Zl.	CULEMBORG G	AMELAND Gron.
13							40°	27	40°	40	33
NASSAU D	KATZENELLENBOGEN D	LUXEMBURG L	SANKT VITH België	BREDA Brabant	WILLEMSTAD Br	COLUNSPLAAT Zl.	LEERDAM Zholland	TER EEM Utrecht	BAARN U		
19 1	18 2 1''		3 19°	6 9° 11	10 23	41 41	33 11 8		38°	38''	
CHALON/ARLAY Frankrijk	ORANGE F	BÜTGENBACH B	ANTWERPEN B	GRAVE Br	CUYCK Br	POLANEN Zh	NAALDWYK Zh	USSELSTEIN U	SOEST U		
15		4 19''	5	17 7° 13°	17 7'' 13''	19 9''	19'' 32	34 8 24		38''	
VIANDEN Luxemburg	DIEZ D	DIEST B	GRIMBERGEN B	STEENBERGEN Br.	NIERVAART Br	LIESVELD Zh	BUREN Gld.	MEURS Dlrl.	LINGEN D		
17 3 5	16 4 1°	9 6 15°	7 3 16	8 26 22	22	9 14	32 12 7	13	14		
NOZEROY F	ORPIERRE F	MEERHOUT B	VORST B	HOOGE/LAGE Br. ZWALUWE	GEERTRUIDENBERG Br	LEK Gld	LICHTENVOORDE Gld	SIEGEN D	SPIEGELBERG D		
		13° 42°	13'' 42''	23 31	26 5 28	21	35	12 2	8 6		
▲▲▲▲ WVO 1647 1700 1783	BESANÇON F	ZICHEM B	WAASTEN B	CRANENDONK Br	EINDHOVEN Br	BREDEVOORT Gld.	WISCH Gld.	BEILSTEIN D			
		14 15''	18 1 18	36 4 17	37	25	10	7 12			
voornaamste bronnen, met rangcijfer		TURNHOUT B	HERSTAL B	DINTELOORD Br	ZEVENBERGEN Br	BORCULO Gld.	'T LOO Gld.				
		29	31 2			11 34	37				
		LIMBURG N. Limburg		VEERE Zeeland	YLISSINGEN Zl.	BRONKHORST Gld.					
		5		28° 10° 10°	28° 10° 10''	6					
		MONTFORT L		PRINSEN-ORANJE		ACQUOY G					
		36				35					

DASBURG NIET ACHTERHAALD: 2/-/20

Programma ter gelegenheid van de onthulling van "De Wapenschilden van Hare Majesteit de Koningin" in de Nieuwe Kerk te Amsterdam op 3 december 1991

- 12.00 ontvangst voor het Hoge Koor
- 12.15 muziek van koperblazers op de galerijen
- 12.20 welkomstwoord door mr. J.J.C. Alberdingk Thijm, voorzitter van het bestuur van Nationale Stichting De Nieuwe Kerk, in het Hoge Koor
- 12.25 toespraak door de heer Paul Mertz, voorzitter Stichting Amsterdam Versierd
- 12.40 overdracht door de heer P.A. Wortel, voorzitter van de Raad van Bestuur Moret Ernst & Young
- 12.45 onthulling wapenschilden door de burgemeester van Orange, de heer A. Labe, de loco-burgemeester van Nassau, de heer K.J. Schmidt en de burgemeester van Amsterdam, de heer E. van Thijn in het Noordertransept
- 12.55 orgelmuziek / gelegenheid tot het bezichtigen van de wapenschilden
- 13.10 gezamenlijke lunch
- 14.10 slotwoord door mr. J.J.C. Alberdingk Thijm

**Programma ter gelegenheid van de onthulling van "De
Wapenschilden van Hare Majesteit de Koningin" in de Nieuwe
Kerk te Amsterdam op 3 december 1991**

- 12.00 ontvangst voor het Hoge Koor
- 12.15 muziek van koperblazers op de galerijen
- 12.20 welkomstwoord door mr. J.J.C. Alberdingk Thijm,
voorzitter van het bestuur van Nationale Stichting De
Nieuwe Kerk, in het Hoge Koor
- 12.25 toespraak door de heer Paul Mertz, voorzitter Stichting
Amsterdam Versierd
- 12.40 overdracht door de heer P.A. Wortel, voorzitter van de
Raad van Bestuur Moret Ernst & Young
- 12.45 onthulling wapenschilden door de burgemeester
van Orange, de heer A. Labe, de loco-burgemeester van
Nassau, de heer K.J. Schmidt en de burgemeester van
Amsterdam, de heer E. van Thijn in het Noordertransept
- 12.55 orgelmuziek / gelegenheid tot het bezichtigen van de
wapenschilden
- 13.10 gezamenlijke lunch
- 14.10 slotwoord door mr. J.J.C. Alberdingk Thijm

ACHTERGROND CULTUURSPONSORING MORET ERNST & YOUNG

Toonaangevend in zakelijke dienstverlening. Dat is de positie van Moret Ernst & Young in Nederland.

Kwaliteit en betrokkenheid. Dat kenmerkt het werk en de houding van alle medewerkers van Moret Ernst & Young.

Bij dit alles staat het belang van de opdrachtgever voorop.

Deze positie en houding kunnen alleen maar optimaal zijn, wanneer er ook sprake is van een betrokkenheid bij het reilen en zeilen van onze maatschappij als geheel.

Een professionele dienstverlener staat met beide benen in deze maatschappij.

Het is vanuit deze filosofie dat Moret Ernst & Young actief is op het gebied van cultuursponsoring. De maatschappelijke betrokkenheid wordt onder meer concreet ingevuld door het verstrekken van financiële bijdragen aan uitingen op het gebied van kunst en cultuur.

Moret Ernst & Young is van mening dat het sponsoren van kwalitatief hoogstaande culturele evenementen en kunstuitingen haar toonaangevende positie van zakelijke dienstverlener een extra dimensie geeft.

Cultuursponsoring is tevens een goede mogelijkheid de banden met opdrachtgevers en relaties op een andere dan een strikt zakelijke manier te verstevigen.

Moret Ernst & Young was/is onder meer (sub-)sponsor van de Van Gogh-tentoonstelling, het Liszt-concours voor jonge pianisten en het Rotterdams Philharmonisch Orkest en ondersteunt vele lokale en regionale culturele evenementen.

Het Jaaroverzicht van Moret Ernst & Young wordt elk jaar door een andere kunstenaar geïllustreerd.
